

Avdelningen för
Socialantropologi
Kandidatuppsats
VT2008
Av: Sahar Bavi
Handledare:
Johnny Persson

Mot alla odds?

En studie om kulturella motsättningar i äktenskap mellan muslimska män och svenska kvinnor i det svenska samhället.

ABSTRACT

Studien syftar till att identifiera de kulturella skillnader, hinder och motsättningar som kan uppstå i ett äktenskap mellan en muslimsk man och svensk kvinna. Männerna utgör studiens kärna eftersom de härstammat från ett annat land och har en muslimsk bakgrund. För övrigt avser studien även att belysa på vilket sätt man lyckas bemästra dessa motsättningar.

En kvalitativ metod har använts där fyra muslimska män från Mellanöstern har intervjuats. Dessa analyser har genomförts för att belysa problematiken kring blandäktenskapen, men även för att erhålla en djupare förståelse för de etniska skillnaderna mellan partnerna.

Resultat visar på att ett blandäktenskap inte bara omfattas av kulturella skillnader mellan partnerna utan även leder till ett enormt motstånd från omgivningen och samhället. För att bemöta dessa konflikter har paren skapat en överlevnadsstrategi där de kämpat för att hålla äktenskapen vid liv.

Nyckelord: blandäktenskap, stereotyper, kulturskillnader, integration, muslimska män.

Innehåll

1. Inledning.....	4
1.1 Disposition.....	5
1.2 Syfte och frågeställningar.....	5
1.3 Metod	6
1.4 Tidigare forskning	8
1.5 Etiska överväganden.....	8
1.6 Avgränsningar	9
2. Kärlek över etniska gränser	10
2.1 Koncept av blandäktenskap.....	10
2.3 Männen i studien	12
3. Mötet mellan två kulturer	14
3.1 Vägen till integrering.....	14
3.2 Socialisationsprocessen	16
3.4 Kärlekens villkor	19
3.5 Det mångkulturella Sverige.....	19
3.6 Stereotyper.....	20
4. Analys.....	22
4.1 Svenska kvinnors röster.....	22
4.2 För kärlekens skull	24
4.3 Blod är tjockare än vatten.....	25
4.4 Vi är inga djur och vi är inte lösaktiga – den mörka bilden av muslimska män och svenska kvinnor.	27
4.5 Att leva mellan två kulturer.....	30
4.6 Tillsammans är vi ett	33
5. Sammanfattande slutdiskussion.....	34
6. Referensförteckning	38
7. Bilaga	40

1. Inledning

”Det största problemet jag har upplevt, har jag upplevt av folket. Jag har blivit sårad. Det första som hände var att hon förlorade alla sina kompisar för att hon hade konverterat till Islam och var tillsammans med en muslim. Jag fick det riktigt svårt i skolan. När jag skaffade jobb var det samma sak. Samhället svek mig”.

(Ali, 25 år)

Dagens samhälle blir allt mer multikulturellt och människor från olika etniska bakgrunder möts för att senare bli förälskade och gifta sig. Ett äktenskap över gränser bidrar till att nya kulturella processer skapas men kan även medföra nya konflikter. Att det finns tvister inom förhållanden och äktenskap är allmänt känt. Men när två individer från olika kulturer möts så krävs det ytterligare tillgivenhet för att äktenskapet skall hålla. Aspekter såsom religion, kultur, traditioner, normer och värderingar får en helt ny innebörd och medverkar till att ett dynamiskt förhållande skapas där anpassning blir nyckelordet.

Kulturkrock är ett välkänt begrepp inom det svenska samhället, men det är inte ofta det berörs i samband med blandäktenskap. Föredomar och rasism omnämns i olika sociala händelser, men uppmärksamheten riktas sällan till de som lever inom en etnisk relation där de får utstå mycket kritik från omgivningen.

Denna studie kommer att behandla problemen som kan uppstå inom denna typ av blandäktenskap. Jag har intervjuat fyra män för att få deras synpunkter och erfarenheter kring detta område. Studien ger en förståelse av kulturmotsättningarnas positiva samt negativa inverkan på äktenskapen.

1.1 Disposition

Studien har uppdelats i fem olika avsnitt vilka består av inledning, bakgrund, teori, analys och slutligen av den sammanfattande slutdiskussionen. I första kapitlet har jag utförligt presenterat frågeställning, metod, etiska överväganden, avgränsning samt tidigare forskning. I det andra avsnittet har jag närmare definierat begreppet blandäktenskap, islam samt angett informanternas bakgrund. För att få en mer grundläggande förståelse för kulturella konflikter och hinder som kan uppstå vid blandäktenskap, har jag presenterat de olika teoretiska perspektiv som jag anser vara relevanta i kapitel tre. Det centrala i detta kapitel handlar om etnicitet, integration samt kultur. Vidare följer ett kapitel där det metodologiska genomförandet analyseras i förhållande till de teoretiska verktyg som redan introducerats. Jag har vävt samman mina analyser med vetenskapliga texter samt med annat material som jag anser vara väsentligt för studien. Avslutningsvis följer ett kapitel med slutdiskussionen där jag för fram mina egna tankar kring studien.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att belysa muslimska mäns tankar om och erfarenheter av att vara gift med en svensk kvinna. Trots att invandringen till Sverige har ökat med åren och integrationspolitiken stått högt på politikernas lista, så är kulturskillnader fortfarande en kontroversiell fråga som berör alla människor i samhället. Min avsikt är att bidra med tolkningar som kan skapa en större förståelse för problematiken kring blandäktenskap, men även att föra vidare dessa mäns upplevelser och åsikter. Trots att dessa män inte representerar alla muslimska män som är gifta med svenska kvinnor så är deras skildringar enormt viktiga i framställningen av kulturskillnader och de konflikter som kan uppstå. Det är min förhoppning att med denna studie skall ge en trovärdig bild av de förvecklingar som kan uppkomma, men även att erhålla människors förståelse för det som för dem kan kännas främmande.

Mina frågeställningar är följande:

- Vilka kulturella konflikter kan uppkomma i ett äktenskap mellan en muslimsk man och en svensk kvinna?
- Vilka problem möts männen av i sin omgivning samt i samhället och varför tror de att det blivit så?
- Hur hanteras kulturkrockar inom äktenskapen?

1.3 Metod

För att belysa muslimska mäns tankar och erfarenheter så har jag använt mig av en kvalitativ metod samtidigt som olika teoretiska perspektiv har vävts in i studien. Den kvalitativa metoden har bestått av intervjuer med fyra muslimska manliga informanter från Mellanöstern, som ursprungligen kommer från Iran, Irak och Palestina.

Det centrala kriteriet inom kvalitativ metod är beaktande av och fokusering på öppen, mångtydig empiri. Metoden utgår från studiesubjektens perspektiv där man som forskare skall tillhandhålla ett reflekterande tolkningssätt. Det finns fyra element i reflekterande forskning som är väsenliga:

- Systematik och teknik i tillvägagångssätt- Metoden bör följa någon genomtänkt logik i interaktionen med det empiriska materialet.
- Klargöring av tolkningens primat- Klarhet i att allt forskningsarbete inkluderar och drivs av en uttolkare.
- Medvetenhet om forskningens politisk- ideologiska karaktär- Olika sociala intressen gynnas respektive utifrån våra frågeställningar.
- Reflektion i förhållande till representations-/auktoritetsproblemet.
(Alvesson & Sköldberg, 1994: 10-15).

Vid samtliga intervjuer har jag använt mig av halvstrukturerade intervjuer med öppna frågor vilket har lett mig och informanten in på andra områden. Frågorna har varit vida där det funnits en uppmuntran till fördjupning istället för styrning. Genom att ställa lite mer ostrukturerade frågor har jag försökt få kvinnorna involverade i diskussionerna utan att påverka deras svar, samtidigt som det vid ett flertal tillfällen uppstod nya frågeställningar. Den problemställning som berördes mest vid intervjuerna var kulturskillnaderna, men även olika konflikter som paret kommit att ställas inför.

För att finna muslimska män som var gifta med svenskar använde jag mig av min närmsta omgivning, som i sin tur hänvisade mig vidare. Till en början var det ganska svårt att komma i kontakt med dessa män då jag inte hade någon direkt relation till dem, men även för att två av dem bodde i andra städer. Jag inledde hela processen med att kontakta de fyra män som kunde bli aktuella för min studie och förklarade arbetets syfte. Till min stora förvåning var alla dessa män entusiastiska över att få delta i studien och ville mer än gärna ställa upp. Jag startade med att intervjua de två informanter som bodde i min hemstad. Dessa intervjuer ägde rum på ett café respektive en restaurang. Detta efter önskemål ifrån informanterna som själva fick välja plats. Vid intervjuerna användes diktafon för att underlätta framtida analyser samtidigt som noteringar fördes. Eftersom inspelaren oftast stängdes av efter intervjun fördes anteckningar över eftersnacket också. De resterande två intervjuerna genomfördes i två olika städer flera kilometer bort. Ena intervjun skedde i informantens kiosk då han hade ett avskilt rum där man kunde sitta och samtala och den andra ägde rum på ett café. Samtliga intervjuer varade ca en timma och språket som talades var svenska.

Jag förklarade för informanterna om deras anonymitet, men samtliga ville ha sina riktiga namn med i studien då de ansåg att en sann historia skulle skildras med ett verkligt namn.

Vid två av intervjuerna har både partnererna deltagit med undantag av intervjun med Ali och Saeed då tiden inte passade och deras fruar inte kunde medverka. På grund av tidsbrist och avstånd hade jag inte möjlighet att följa upp dessa intervjuer.

För att inkludera kvinnors erfarenheter kring detta ämne så har jag återgivit ett antal utdrag från åtskilliga forum där blandäktenskap har diskuterats. Med avseende på anonymiteten så har inte namn på kvinnorna angetts.

1.4 Tidigare forskning

Ett flertal forskare inom socialantropologin såsom Needham, Fox samt Lévi-Strauss har diskuterat äktenskapsregler men inte för blandäktenskap. Det har varit svårt att hitta forskning om blandäktenskap där man fokuserar på en muslimsk man som är gift med en svensk kvinna.

Lena Gerholms tankar kring etniska äktenskap förs fram lite kortfattad i boken *Gränslös kärlek* (2005) samtidigt som Karl Axel Månsson tar upp invandrarmäns möte med svensk sex- och samlevnadskultur i boken *Kärlek och kulturkonflikter* (1984). Socialantropologerna Rosemary Breger och Rosanna Hill behandlar blandäktenskap i boken *Cross-Cultural Marriage* (1998) där de fokuserar på internationella förhållanden. Sultan Sjöqvist diskuterar svenska kvinnors omvändelse till Islam i studien *”Vi blev muslimer”* (2006), men fokuserar på religionen och inte på blandäktenskap.

1.5 Etiska överväganden

Jag har varit mån om att förklara syftet med min uppsats i de intervjuer som har genomförts. Detta för att informanterna skall vara insatta i vad studien handlar om, men även för att de skall överväga om de vill medverka eller ej. Jag har följt de etiska riktlinjer som tillhandahålls och varit öppen om studiens syfte och potentiella inverkan. Genom att ha tagit del av AAA:s koder (*Code of Ethics, the American Anthropological Association*) är jag väl insatt i det ansvar jag har gentemot andra människor, samhället och vetenskapen.

”The primary ethical obligation of the anthropologist is to the people, species, or materials he or she studies. Potential violation of this obligation can lead to decisions not to undertake, or to discontinue, research. This primary ethical obligation entails:

Avoiding harm or wrong

Respecting the well-being of humans and nonhuman primates

Working to preserve the archaeological, fossil, and historical records.

Working to achieve a beneficial working relationship for all parties”.

(Kottak, 2000:48)

”Researchers should determine in advance whether their hosts wish to remain anonymous or receive recognition. They should make every effort to comply with those wishes”.
(Kottak, 2000:48)

“Researches should obtain the informed consent of the people to be studied and of those whose interests may be effected by the research. Informed consent means that the anthropologist should tell people about the goals and procedures of the research, and gain their consent to be participants”.

(Kottak, 2000:48)

“Researchers should do all they can to preserve opportunities for future fieldworkers”.

(Kottak, 2000:48)

1.6 Avgränsningar

Jag har valt att fokusera på de muslimska männen då jag anser att deras bakgrund och kultur kan bidra till en betydelsefull insikt om blandäktenskapets processer och konflikter. I valet av informanter har jag enbart inriktat mig på män som ursprungligen kommer från Mellanöstern och är muslimer.

Jag har inte exkluderat kvinnornas roll i denna undersökning utan har beaktat deras uppfattningar och erfarenheter som vävts in i analysen. Jag är väl medveten om att genus är en väsentlig aspekt men min studie utgår inte från konstruktionen av kön utan anlägger en mera allmänt kultur och etnicitetsperspektiv.

2. Kärlek över etniska gränser

2.1 Koncept av blandäktenskap

Enligt *Nationalencyklopedin* står blandäktenskap för äktenskap mellan individer med olika etniska ursprung eller religion (*Nationalencyklopedin*, 2008).

Att precisera blandäktenskap anses vara en problematisk fråga eftersom man i synnerhet vill undvika etnocentricitet vid skildring av äktenskapet. Analytikerna Breger och Hill för vidare forskaren Leachs resonemang kring ordets innebörd och menar att termen har fyra betydelser. Den första inbegriper de lagliga aspekterna såsom vårdnad av barn, osv. Den andra gäller rutinerna i äktenskapet med fokus på hushållet. Den tredje betydelsen har att göra med de ceremoniella aspekterna och slutligen har vi de relationer som upprättas med avseende på äktenskapet (Breger & Hill, 1998: 6). För att äktenskapet skall definieras som ett blandäktenskap skall det föreligga en skillnad mellan partnernas språk, religion eller etniska och nationella tillhörigheter. (Breger & Hill, 1998: 7).

I boken *Gränslös kärlek* förs Lena Gerholms åsikter om begreppet "blandäktenskap" och dess betydelse fram. Hon menar att begreppet låter allt för rasbiologiskt och att det inte återger de verkliga aspekterna av äktenskapet. Genom att använda sig av begreppet inskränks parens personliga särprägel då de blir reducerad till en kategori som inbegriper religion och kultur. Som benämning på gränsöverskridande äktenskap använder sig Gerholm istället av termerna, äktenskap mellan gränserna samt transkulturella äktenskap (Gerholm, 2005: 37).

En stark kritik gentemot betoningen av kulturskillnader inom blandäktenskapet har lagts fram av Masoud Kamali, professor i socialt arbete. Kamali menar att man inte skall fokusera på kulturella skillnader mellan människor med olika nationaliteter eftersom alla människor är olika vare sig de är svenskar eller invandrare. Det man främst skall inrikta sig på är att kategorisera alla människor för att sedan skilja på dem eftersom alla människor är präglade av olika historiska erfarenheter. Att en svensk och invandrare kommer från vilt skilda världar

avfärdar Kamali då han inte anser att man kan generalisera alla svenskar eller invandrare. Kamali menar att det största ansvaret inom gränsöverskridande förhållanden ligger hos svensken eftersom denne måste reflektera över sin privilegierade position som en del av majoritetssamhället (Kamali, 2005: 69-71).

2.2 Att förstå Islam

I Sverige beräknas det leva 350000 muslimer där ca 40 % av de etniska muslimerna också är muslimer i religiös bemärkelse. De största grupperna av muslimer i Sverige är iranier, bosnier, turkar, libaneser och irakier (Allwood & Franzen, 2000: 225).

I historiska skildringar anses islam vara ett dynamiskt och förändligt religiöst system med olika traditionella riktningar. De primära riktningarna sunni och shia kan vidare klassificeras i olika varianter såsom fundamentalism, traditionalism, modernism och sekularism. Inom dessa riktningar inryms skiftande tolkningstraditioner (hermeneutiska förhållningssätt) gentemot den islamiska läran. Med avseende på Islams spridning över världen så har de förislamiska kulturella och religiösa traditionerna liksom politiska och ekonomiska historiska tolkningar bidragit till Islams mångfald. Det är bl.a. faktorer som dessa som medverkat till de identifierbara åtskillnaderna mellan osmansk, arabisk, persisk, indisk och sydostasiatisk Islam. Andra medverkande krafter till skillnaderna anses vara etnisk tillhörighet, demografi (landsbygdstad), utbildningsnivå, socioekonomisk status eller klass, politisk tillhörighet samt kön och ålder (Allwood & Franzen, 2000: 209-210).

Den Islamiska religionen är i de flesta fall enbart en av flera väsentliga faktorer som formar livet och den enskilda människan då den oftast kombineras med folkliga traditioner. Trots alla skillnader mellan muslimernas trosbekännelse, hängivenhet och traditioner finns det en Islamsk grundidentitet som får de flesta muslimer att känna, tänka, handla och värdera på ett likartat sätt. Exempel på några element i den islamiska grundidentiteten är synen på man och kvinna och synen på familj, sexualitet och nakenhet. Kortfattat kan man säga att man och kvinna har lika värde inför *Allah* men anses av naturen ha olika egenskaper, roller och plikter. Denna rollfördelning är väsentlig för åtskilliga muslimer då den anses vara nödvändig för att skapa en organisk enhet i äktenskapet. Det är genom tilldelningen av roller som paret har en

möjlighet att komplettera varandra. Vad gäller familjen så läggs stor vikt på just detta inom islam. Det är en helig plikt att bilda familj och det är genom äktenskapet som man betraktas som en fullvärdig samhällsmedlem. Alla individer i familjen anses förbundna med varandra där man har sin egen identitet, roll och position. Vidare kan man säga att synen på sexualiteten inom islam är mycket positiv. Den sexuella njutningen är en guds gåva till människan och uppfattas som ett av livets största glädjeämnen, men skall enbart ske inom äktenskapet. Avslutningsvis betraktas nakenhet som något extremt negativt (*haram*) eftersom den kan uppmuntra eller leda till något förbjudet. Man skall helst inte visa sin nakna kropp för någon, speciellt inte för någon av det motsatta könet (Allwood & Franzen, 2000: 227-229).

2.3 Männerna i studien

Det som främst förenar mina informanter är den religiösa och geografiska bakgrunden. Alla kommer ursprungligen från Mellanöstern och är muslimer. Invandringen till Sverige har skett mellan åren 1980 till 2002. Två av informanterna är under 30 år och resterande två är 34 respektive 56 år gamla. Nedan följer en kortfattad presentation av informanterna som alla varit väldigt angelägna om att ha sitt riktiga namn med i studien.

Ali som är en tvåbarnsfar i 25 årsåldern träffade sin fru när han var 18 år gammal och är gift sedan några år tillbaka. Paret har två söner, en på fyra år och en på två och ett halvt år. Ali har sedan 1990-talet bott i Sverige och kommer ursprungligen från Irak. Han har aldrig känt sig accepterad av samhället eftersom hans fru har konverterat till islam och numera bär slöja. Ständiga påfrestningar har gjort Ali starkare som människa och stärkt relationen mellan honom och hans fru. I dagsläget arbetar Ali på en flygplats och känner dagligen av diskrimineringar gentemot sig själv och sin fru (Ali 25 år, Camilla 25 år).

Saeed kom till Sverige som sjuåring och är idag 28 år gammal. Han är ursprungligen från Palestina och är gift sedan fyra år tillbaka och har en dotter på ett år. Han hoppade av skolan i tidig ålder och började jobba på en fabrik, vilket han fortsatt med tills idag. Han känner sig integrerad i det svenska samhället, men har haft svårt för vissa fördomar och rasism. I tjugooårs ålder träffade Saeed sin fru som han kallar sin ädelsten (Saeed 28 år, Johanna 26 år).

Pishtewan som är kurd från Irak kom till Sverige 2001 och har varit gift sedan fyra och ett halvt år tillbaka. Han driver en kiosk med sin fru och trivs med tillvaron. Frun har fyra vuxna barn från tidigare äktenskap och anser sig vara den mer ”muslimska” av dem båda. Konflikter har uppstått i samband med Migrationsverket som menar att ålderskillnaden mellan dem är för stor och ovanlig (Pishtewan 34 år, Marie 44 år).

Kambiz kom till Sverige från Iran i början av 1980-talet. På universitetet träffade han sin fru som han senare gifte sig med och paret har idag en dotter i 25 årsåldern. Genom åren har Kambiz och hans fru lärt sig av varandras kulturella skillnader och anpassat sig till olika högtider, religiösa utövanden och den övriga släkten. ”Ge och ta” är deras motto som hjälper dem igenom alla svårigheter. Dottern har vuxit upp som katolik då detta var ett gemensamt beslut som föräldrarna tagit (Kambiz 56 år, Maria 52 år).

3. Mötet mellan två kulturer

3.1 Vägen till integrering

Forskaren Karl Axel Månsson tar upp problematiken som en muslimsk man ställs inför vid mötet med det svenska samlevnadsmönstret. Han menar att det är speciellt svårt för individer att anpassa sig till dessa mönster eftersom det kommer i konflikt med den egna livsstilen (Månsson, 1984: 131). För unga invandrarkillar uppstår även komplicerade situationer i samhället eftersom kravet från föräldrarna inte alltid överensstämmer med samhällets förväntningar på dem. De avvikande normer som förekommer inom familjen och skolan resulterar i att ett dubbelliv skapas där man ständigt försöker tillfredställa de olika krav som ställs på en (Darvishpour & Westin, 2008: 366).

Elisabeth Gerle för vidare Shahdid och Konigsveld tankar om religionstillhörighet. Där menar de att personer som härstammar från muslimska länder tillhör någon av fyra olika kategorier. Inom första kategorin, de *bekännande*, genomsyras de sociala och kulturella mönstren av religiösa aspekter. Islam anses av de troende inom denna kategori inte bara vara en religion utan en livsstil. Inom den andra kategorin, de *troende*, följer man inte alla religiösa föreskrifterna men godkänner de religiösa och sociala principerna. *Liberalerna* inom den tredje kategorin avvisar de religiösa aspekterna men sätter värde på de etiska och filosofiska sidorna av Islam. Slutligen påträffas *agnostikerna* som varken tror på Islams trosartiklar eller religionen i dess helhet (Gerle, 1999: 31).

Migrationsprocessen ser väldigt annorlunda ut för olika invandrare och det är åtskilliga faktorer som man måste ta hänsyn till. För ungdomar har kön och ålder stor betydelse för tolkningen av deras identitetsuppfattning, välbehag och omställning till etnisk identifikation och tillhörighet. Andra aspekter såsom utbildningsnivå, klasstillhörighet, hur lång tid som gått sedan invandringen, vilka tidigare levnadsvillkor de haft i hemlandet respektive i det nya landet, kulturell bakgrund, klasstillhörighet samt individuella faktorer har även de stor betydelse vid skildringen av integrationen (Darvishpour & Westin 2008: 370-371).

I hopp om att bevara den egna kulturella identiteten tenderar minoritetskulturer ofta att bli konservativa och att vilja återuppliva traditioner och värderingar som de var i hemlandet.

Bevarandet av gamla normer observeras främst inom relationer mellan makar, men även i barnuppfostran. Dessa normer kan för majoritetssamhället komma att uppfattas som hotfulla eftersom de är så pass avvikande (Allwood & Franzen, 2000: 121).

För att illustrera mötet med en främmande kultur använder Månsson sig av Stephen Bochners modell i boken *Kärlek och kulturkonflikter*. Denna modell framställer olika reaktionsmönster som individen använder för att hantera kulturskillnaderna.

Reaktion	Typ	Förhållandet till både kulturernas norm och värdesystem	Effekt på individen	Effekt på samhället
1. Förkasta ursprungskulturen. Införliva "den andra kulturen"	Smälta in "Passning"	Kultur I-normer förlorar sin roll. Kultur II normer får ökad betydelse.	Förlust av Etnisk identitet.	Assimilering
2. Förkasta "den andra kulturen" Överdriva den "första kulturen"	Chauvinistisk	Kultur I- normer får ökad betydelse. Kultur II-normer Får minskad betydelse.	Nationalism	Friktion mellan grupperna.
3. Vackla mellan båda kulturerna.	Marginell	Båda kulturernas normer spelar roll men uppfattas som inbördes oförenliga.	Inre konflikt. Osäkerhet om identitet.	Reformer, social förändring.
4. Sammansmälta båda kulturerna.	Förmedlare	Båda kulturernas normer spelar roll och uppfattas som möjlig att integrera.	Personlig utveckling.	Harmoni mellan grupperna. Pluralistiska samhällen.

Denna modell som även kallas *The social psychology of cross-cultural relations* visar olika reaktioner som en invandrare uppvisar när han eller hon hamnar i en ny kultur form. Eftersom reaktionerna är olika blir effekten på individen och samhället annorlunda. Individen tar till olika tillvägagångssätt för att hantera kulturskillnaderna vilket påverkar hela dennes tillvaro.

3.2 Socialisationsprocessen

Socialisationsprocessen påbörjas i småbarnsåldern och fortsätter livet ut. Med åren skapar individen samhälleliga beteenden, normer, värderingar och kulturella föreställningar om manligt och kvinnligt. Månsson skriver i sin studie *Kärlek och kulturkonflikter* (1984) att denna process kan uppdelas i två olika faser. Nämligen den primära och den sekundära. Genom den primära fasen konstrueras individens identitet. Det är i denna fas som individens uppfattningar av den sociala verkligheten formas och han eller hon blir en del av samhället. Språket utvecklas och kunskaper lärs in. Föräldrar och närstående är de som förmedlar dessa verklighetsuppfattningar och individen kan inte undvika att påverkas. Dessa uppfattningar som individen skapar sig av den sociala världen är av enorm vikt eftersom de har avgörande betydelse för dennes utveckling. Under den sekundära socialisationen tillägnar sig individen de färdigheter som krävs i samhället. Denna process hamnar utanför hemmets ramar och är till för att individen skall erhålla kunskaper om olika sociala roller i relation till samhällets institutioner.

Socialisationsprocessen är ett livslångt förlopp men kan komma att störas om en individ exempelvis flyttar till ett annat socialt eller kulturellt system. Processens avbrott kan då tolkas utifrån två olika aspekter. Eftersom upprätthållandet av identiteten saknas i det nya samhället kan detta leda till en identitetskris för individen, men även resultera i att personen känner sig hotad av det nya samhället, dess normer, värderingar och människor. I likhet med Stephen Bochners modell använder sig individen av olika överlevnadsstrategier för att hantera dessa problem. Dessa strategier exemplifieras av tre olika faser. I den första fasen som Månsson kallar *förstärkt socialisation* söker individen stöd i det förgångna. Den egna nationella tillhörigheten förstärks eftersom det nya samhällets kultur avviker på sådant sätt att individen

inte känner någon samhörighet med den. I den andra fasen, *desocialisation* även kallad reorganiseringssfasen, assimileras en del nya uppfattningar samtidigt som de gamla värderingarna finns kvar. I den slutliga fasen, *resocialisation*, skapar invandraren en helt ny identitet. Den nya kulturen blir mest framträdande och naturligt för individen (Månsson, 1984: 38- 42).

3.3 Vi mot dem

”Grundvux i Södertälje skjutsar assyriska hantverkare till Jokkmokk för att de ska få byta erfarenheter med samiska yrkesbröder. Muslimer i Malmö vägrar betala ränta till Armerad betong i samband med ett moskébygge, eftersom Koranen förbjuder detta. En sikh som kör spårvagn i Göteborg får inte bära turban, ty den anses vara trafikfarlig och kan dessutom reta passagerarna. Socialarbetare i Tensta tycker att svenskar har mycket att lära av turkars släktsammanhållning. Civilingenjörer i Linköping studerar shintoism för att förstå sina affärskontakter. Ugandiska muslimer i Trollhättan har problem med felplacerade WC- stolar, då de inte får vända vare sig ansiktet eller baken mot Mekka. Den vandrande indiske tiggarmunken Krishna är nu spärrvakt vid Räcksta tunnelbanestation, har bytt namn till Kalle Berggren och sitter i yoga- ställning på golvet utanför biljettkuren. Stiga i Tranås tillverkar muslimska kompasser och Kronfågel i Skövde slaktar kycklingar enligt Koranen”.

(Ehn, 1986: 9).

Överallt sker det förvandlingar. Människor möts i olika sammanhang där de delar minnen och modifierar idéer och värderingar. Antingen upplevs invandraren som en främmande individ eller som en livserfaren tillgång (Ehn, 1986: 10).

Ehn, professor i etnologi, menar att begreppet ”kulturell mångfald” kan definieras utifrån två skilda utgångspunkter. Det kan antingen handla om etniska grupper som lever helt avskilda från omvärlden där den egna gruppen främjas eller samhällen där människor med olika etniska tillhörigheter lever tätt på varandra. I det sistnämnda fallet resulterar pluralismen i att människor inte håller koll på varifrån andra individer härstammar, då man enbart fokuserar på de som tillhör ens egna sociala nätverk. Svensken vet att grannen är från Etiopen och

arbetskamraten från Chile, men de som inte inbegrips i det egna livet betraktas som ”invandrare, ”utlänningar” och även som ”svartskallar”. Det är inte heller alltid som den egna identiteten framhävs i städerna. För att undvika osämja med främlingar försöker individer förhålla sig till majoritetskulturens villkor genom att tona ned sitt avvikande ursprung (Ehn, 1986: 11).

Genom kulturmöten förtydligas de gränser som finns mellan människor. Värderingar förstärks och de etniska skillnaderna blir klarare. Det som anses vara en normal reaktion eller handling för en människa kan vara helt främmande för en annan. Och det är genom dessa olika synsätt som konfrontationer uppstår. Antingen väljer individerna att ta till strid eller att mötas halvvägs och hantera konflikterna. När det inte anses pågå någon kulturkamp mellan individer, så är detta intryck ett av de effektivaste redskapen som en dominerad kultur tar till för att inverka på den mindre gruppen. Detta skulle nämligen betyda att minoritetsgruppen inte känner sig hotad där de behöver rättfärdiga sin kultur. I strävan att övervinna alla konfliktyllda situationer formas en ”artighetskultur” där försiktighet blir ytterst viktig. En mask sätts på och svängdörrar i tunnelbanan hålls öppna för främlingar (Ehn, 1986: 23, 77, 160- 161).

Etnologen Arnstberg menar att distansering mellan människor är nödvändigt i samhället för att undvika kaos. I *främlingssituationen* gäller det att bara röra sig på säker mark samtidigt som man försöker läsa av den andre. I *förhandlingssituationen* är avläsningen av den andre viktigt men man vågar varken öppna sig för den andra parten eller ta några risker. I *samlevnadssituationen* finns en hel del osämja och oenigheter, men individerna visar på ytan en samhörighet. I *familjsituationen* krävs det att samtliga familjemedlemmar tar för givet de händelseförlopp som sker. Eftersom det ständigt uppstår nya situationer runtomkring familjen så är det viktigt att man anpassar sig till dessa förändringar. Avslutningsvis har vi *solidaritetssituationen* där alla försöker skydda varandra och inte påpeka vad som är rätt eller fel (Ernstberg, 1986: 110-111).

3.4 Kärlekens villkor

Enligt Breger och Hill uppstår kulturella skiljaktigheter på en mängd olika områden inom ett blandäktenskap. Däremot anses de väsentligaste skillnaderna ha med könsroller, barnuppfostran, levnadsvillkor och språk att göra. Huruvida dessa olikheter kommer att accepteras eller ej, och i vilken omfattning, vilar till stor del på släktens godkännande och påverkningar, men även på samhället. Lever dessa par inom ett samhälle där de kulturella traditionerna är ytterst centrala så förblir det svårt att undgå att påverkas utan att konflikter uppstår. Förvecklingarna kan i sin tur medföra motsatt effekt och resultera i att parförhållandet stärks. Detta kan man bl.a. observera med avseende på de språkliga aspekterna. Eftersom partnern ofta måste överge sitt ursprungliga språk och införliva ett nytt som kan anpassas till förhållandet, blir följden av detta kompromissande att man kan fastställa i vilken grad partnern är villiga att överge sina egna kulturella bakgrunder och införliva det nya. Om paret stöter på motstånd av släkt och vänner så kan detta även resultera i inställningen till att få äktenskapet att bli starkare (Breger & Hill, 1998: 18-25).

”Differing definitions of what constitutes a marriage in terms of the gendered roles and expectations within it, and the degree of involvement of and duties towards extended kin may cause confusion, or be perceived as enriching. It follows that when two cultures come together in the intimate relationship of a marriage, the participants (the spouse and/ or their extended families) can experience a disturbing mismatch of expectations” (Berger & Hill, 1998: 20).

3.5 Det mångkulturella Sverige

Invandringen till Sverige ökade dramatiskt under och efter andra världskriget och placerade Sverige på kartan som ett invandrarsamhälle. Detta påverkade både den folkliga kulturen och högreståndskulturen. På 1980-talet nådde den etniska, kulturella, religiösa och språkliga mångfalden sin högsta punkt och vid beräkningar fanns det 166 olika nationaliteter i Sverige (Svanberg & Runblom, 1988: 9-11). Invandringen och flyktingströmmarna kom att påverka språket såväl som matvanorna och kulturutbudet. Sverige betraktades som ett mångkulturellt

samhälle, men under vilka omständigheter? Hur väl återspeglades den etniska pluralismen i samhällsstrukturen? Zenia Hellgren (2008: 81) påpekar att det centrala i invandrapolitikens målsättning varit integration och invandrarens anpassning till det svenska samhället. Med integrationsprojektet har man avsett att skapa en ny social förbindelse mellan den svenska majoritetsbefolkning och de etniska minoritetsgrupperna. Trots dessa ansatser till integrering menar Hellgren att det svenska samhället inte kan beskrivas som mångkulturellt eftersom samhället inte erkänt den nya mångkulturella identiteten. Än idag pågår etnisk diskriminering där det är majoritetsbefolkningen som fastställer maktstrukturerna och normerna. För att det mångkulturella Sverige skall bli en realitet krävs att individens hudfärg, namn, religion, etniska och kulturella tillhörigheter accepteras och inte står i vägen för dennes möjligheter. Det är inte invandrarnas likheter med ”oss” som blir avgörande för integrationen utan skillnaderna gentemot ”oss”. Men grupper som anses tillhöra främmande kulturer placeras nu i olika fack och uppfattas som ”de andra”. Begreppet kultur nationaliseras och en distinktion mellan ”oss” och ”dem” skapas. Det vanliga och normala ställs mot det främmande (SOU, 2006:73: 12-13).

Hellgren resonerar även kring Habermas tankar om den *”likaberättigade samexisten”* som bör ses som vägledande principer inom ett mångkulturellt samhälle. Habermas framför att det essentiella är att varje individ skall ha rätten att bevara förbindelsen med sitt ursprungs kultur utan några som helst motsättningar från samhället. Vidare skall tolerans och öppenhet bland människorna återfinnas där man skall ha ett reflexivt förhållningssätt till den egna kulturen i samma veva som man skall försöka ta till av den främmande kulturen (Hellgren, 2008: 84).

3.6 Stereotyper

Eriksen framhåller att stereotyper är nödvändiga eftersom de förenklar individens möjligheter att klara sig i samhället. Genom att klassificera människor och placera dem i olika kategorier så skapar individen en bättre förståelse för omvärlden. Dessa klassificeringar behöver inte alltid stämma överens med verkligheten men tenderar att skapa ordning i kaos. Men likaväl kan stereotyper berättiga de skillnader och privilegier som finns i tillgång till samhällets resurser och hjälpa individen att identifiera sig med den egna gruppen. Det är genom stereotyper som individen tänker att han eller hon är ett X och inte ett Y vilket resulterar i att

vederbörande lättare kan identifiera sig med den egna gruppen. Stereotyper används även som ett verktyg för att degradera andra grupper likaväl som det kan förekomma degraderingar inom den egna gruppen. Det senare resulterar i negativa uppfattningar om den egna personen (Eriksen, 1993: 22-24) Stereotyper kan riktas mot alla levande varelser och beskriver formellt antagna kulturdrag samtidigt som de etniska stereotyperna kan vara moraliskt fördömande och nedlåtande (Eriksen, 1993: 28).

Breger och Hill menar att stereotyper även skapar "arketyper" eftersom de förenklar och bortser från den sociala mångfalden. De stereotyper som skapas inom gruppen betraktas av medlemmarna själva som universella, oförändliga och de har en väldig styrka. Stereotyper kan riktas mot en individ från två olika håll. I det ena fallet är det gruppen som uppmuntrar individen att välja en partner från sin egen kultur. Den andra stereotypen upp härrör från samhället och omgivningen då individen valt att gifta sig med någon utanför sin grupp (Breger & Hill, 1998: 11- 12).

I detta avsnitt har mitt syfte varit att försöka identifiera de sociala villkor som bl.a. kulturmöten och integration fört med sig, då dessa faktorer är väldigt viktiga för äktenskaps förutsättningar och de kulturella skillnader som kan uppstå. Jag kommer att inleda nästkommande kapitel med ett antal berättelser av svenska kvinnor där de delar med sig av sina erfarenheter kring blandäktenskap. Sedan kommer jag att återge informanternas uppfattningar och erfarenheter kring kulturskillnader för att analysera huruvida de muslimska männen har anpassat sig till de nya kulturformerna och dess positiva samt negativa inverkan på äktenskapen.

4. Analys

4.1 Svenska kvinnors röster

För att få en mera öppen bild av blandäktenskapens positiva samt negativa sida har jag i detta avsnitt återgett ett antal citat från svenska kvinnor som är gifta med muslimska män i det svenska samhället.

”Vi har varit tillsammans i snart 10 år och har en son på 6 år. Han utgör ett ytterst bevis på att vi gemensamt lyckats förena två kulturer i en fungerande enhet. Vår lilla Svensk/Irakiska familj där mamma är svensk med amerikanskt påbrå, pappa irakier och den lille/svensk med irakiskt påbrå. Ibland får vi frågor från omgivningen om vårt förhållande som man undrar över; - hade ni ställt dom till ett par som kom från gemensam språk- och kulturbakgrund? Många har en utgångspunkt i att det måste finnas "problem". Något som vi valt att vända på vad förenar oss, och tro mig det är mer som förenar än skiljer. Vi vet inte bestämt, men tror oftast att de hinder vi gemensamt mött i vår relation beror lika mycket på personlighet och temperament som på kulturellt ursprung. Dock måste jag erkänna att ju mer vi lär oss om varandra och våra ursprung, ju mer kan vi särskilja och härleda till "rätt" källa. Men det tar ett tag innan man når dessa insikter. Vi har valt att inte "problematisera" våra skillnader utan snarare "identifiera och synliggöra fakta". Först när värdering av fakta eller starka känslor kommer in i bilden blir det lite svårare. Men allt behöver ju inte ha en "prislapp". Oftast räcker det med att vara överens om att vi inte är ense".

(www3.ur.se/gransloskarlek)

”Jag är gift sen 6 år tillbaka med en muslimsk man och vi har det jättebra. Jag behöver inte ändra på mig, vi ger och tar bägge två lika mycket. Går man in i ett blandäktenskap med öppet sinne så tror jag inte det blir några problem. Skulle jag däremot ogilla hans religion och kultur eller han mitt sätt att leva ja då är det bäddat för bråk. Jag ser ingen skillnad på mitt äktenskap än mina

vänner som är gifta med svenskar. Men människor är olika och vi har haft tur att finna varandra”.

(<http://www.familjeliv.se/Forum>)

”Jag måste säga att det kan vara en del för och nackdelar med mixade äktenskap och det viktigaste tycker jag är att du har din man på din sida om det blir konflikter, och det bästa är att höra alla tips och råd dem ger och sedan göra som du vill. Efternamnet bytte jag inte utan har båda men skriver bara in första bokstav i mitt och sedan hans så är alla glade och nöjda, min familj och hans. Sedan glömde jag skriva att våran svenska kultur är lite att sköta oss själva och det kan vara jobbigt om man gifter sig med en som har en familj som lägger sig i mycket, vi har hittat en balans genom att undvika att umgås för mycket med hans familj”.

(<http://www.brollopstorget.se>)

”Är särbo och har två barn med en tunisisk man. Vi har känt varandra i över 20 år. I början hade vi vissa problem, som att han ville att jag skulle klä mig anständigt, inga urringningar, korta kjolar och tajta toppar etc. Och jag fick inte prata med andra män: Vi har haft diskussioner om religion som urartat osv. Men efter många om och men har vi medlat och gått halva vägen var. Han har för länge sedan insett att jag är den jag är och vill för allt i världen inte ändra på mig, och jag tycker detsamma om honom. Vad gäller religion är det något vi inte diskuterar mer och våra barn har rätten att själva välja tro när de är stora nog att förstå vad det handlar om (vår 18-åring har redan gjort det). Vi har tom pratat om att eventuellt bo halva året i Sverige och halva i Tunisien när vi blir gamla och pensionärer. Jag skulle inte ha något emot det i alla fall”.

(www.familjeliv.se/Forum)

4.2 För kärlekens skull

Gerholm (2005: 39) menar att transkulturella äktenskap präglas av spänning och oförsägbarhet eftersom partnerna ständigt måste förhandla med varandra när konflikter uppstår. En ”trial and error” inställning formas där man prövar och ser hur allt går.

”Bland blir han arg på mig när jag inte hälsar på hans landsmän. Han vill att jag ska stå där och fråga hur de mår, hur deras fruar mår, hur deras barn mår, bjuda de hem till oss. Men jag vill bara säga hej hej och fortsätta gå min väg. I hans kultur är det respektlöst om man hälsar kort”.

(Kambiz fru, Maria)

”Hon har anpassat sig mer än mig faktiskt. Jag har aldrig bett henne fasta men hon ville göra det för att vi skulle vara lika. Hon tyckte inte om att sitta och äta eller dricka själv. Men det var svårt för henne, väldigt svårt”.

(Pishtewan)

Denna inställning som Maria har delar hon med övriga informanter. Konflikter uppstår i de vardagliga situationerna eftersom kulturens påverkan blir allt för stor. Rädslan att konflikterna skall blomma upp medför att man hamnar i ett underläge där kompromissande blir av väsentligt inslag. Hur parterna tacklar dessa konfrontationer beror bl.a. på vilken metod som väljs för att bemöta den andra kulturen. Som tagits upp tidigare menar Ehn att man använder sig av två olika strategier i bemötandet av den andra kulturen. Antingen väljer man att ta till strid eller att försöka mötas halvvägs. I samtal med mina informanter kan man observera att det senare alternativet varit övervägande där mycket handlat om att ”ge och ta”.

Ett gränsöverskridande äktenskap kan upplevas extra sårbart eftersom parterna är medvetna om att de lever utanför sina nätverk och att en hel del människor inte kan relatera till deras problem. För att hantera de konflikter som uppstår i samband med dessa faktorer anstränger sig partnerna ännu mera för att hålla ihop familjen (Gerholm, 2005: 40).

”Vi har tagit avstånd från folk som menar oss illa. Hon backar upp mig och jag backar upp henne. Vi stöttar varandra för vi har stött på mycket. När vi går i affärer

står folk med öppna ögon då de ser att hon är svensk och bär slöja. Men vi har vant oss, det fastnar inte i vår hjärna. I och med att jag har fått så mycket erfarenhet och nu vet vilka människor jag skall umgås med och vilka jag skall hålla mig borta från så går det bättre men hon har bara muslimska vänner nu, hon har förlorat alla sina svenska vänner”.

(Ali)

Utifrån citat ovan kan man dra slutsatsen att Ali och hans fru har använt sig av det Ehn benämner som distansering. De har distanserat sig från omgivningen på grund av att omständigheterna inte tillåtit dem att upprätta vissa relationer med nära vänner. Ehn menar att man i denna process avstår från tillhörigheten. Man försöker frigöra sig från omvärlden genom att göra sig till så kallad kärlekslös. Man försöker i denna situation bryta sig loss från olika företeelser såsom vanor eller människor. Det sistnämnda är betydligt svårare om det är påtvingat, men är särskilt viktigt för jaget eftersom det tydliggör de svagheter som finns i relationen (Arnstberg, 1986: 95).

4.3 Blod är tjockare än vatten

Omgivningens accepterande och uppfattningar beror till stor del på hur ”olika” partnerna upplevs. Ju mer skiljaktigheter desto mer blandat anses äktenskapet vara. Ytterligare en aspekt som måste vägas in är kategorier såsom klass, nation och religion. De äktenskap där skillnader av dessa slag är allt för omfattande anses utmana gränserna. Detta resulterar i att partnerna ständigt måste inta en försvarsinställning gentemot omgivningen och samhället (Gerholm, 2005: 40).

I samtliga intervjuer har just dessa försvarsinställningar vara väldigt tydliga både från mannens sida men även kvinnans. I flertal situationer har partnerna varit tvungna att rättfärdiga sina val av partner men även fått försvara varandra då omgivningens fördomar varit allt för starka. Eftersom kulturskillnaderna inom äktenskapet har medfört en avvikelse från föräldrarnas bakgrund har det uppstått enorma motsättningar från föräldrar, släkt och vänner. I Alis fall förstärks angreppen på äktenskapet eftersom frun konverterat till Islam och numera bär slöja.

”Det första hennes mamma sa till henne var att muslimer inte är bra och att de slår sina fruar. Men hon brydde sig inte för hon var kär i mig och försvarade mig. Och hon valde själv att bära slöja och att bli muslim, hon ville vara som min syster och dom. Jag har sagt till henne att hon inte ska göra det för min skull. För ska man bli muslim så ska man bli det för sig själv. Så hon gick till biblioteket och lånade böcker och studerade Islam. Hon valde om hon ville vara Sunni eller Shia muslim. Det var väldigt jobbigt för hennes föräldrar i början, de hade svårt att se henne med slöja och som en muslim. Men nu har det blivit riktigt bra, de kommer och hälsar på oss”.

(Ali)

Utifrån citatet ovan kan man illustrera de förändringar som skett hos föräldrarna. Med tiden har de kommit att acceptera att dottern konverterat till islam och numera bär slöja. Ehn menar att sådana distanseringar är nödvändiga, eftersom man vill undvika kaos. I familjesituationer krävs det att familjemedlemmarna accepterar tillvaron då det i annat fall kan leda till upplösning inom familjen.

”Människor har sagt till mig många gånger om du har en svensk kvinna så kommer hon aldrig vara ärlig mot dig. Dom som nyligen kommer från hemlandet och ser min fru för första gången säger: hur kan du vara gift med någon annan än från din egen kultur. Det finns dom som det är oacceptabelt för. Det som är främmande är folk misstänksamma mot”.

(Kambiz)

”Mitt folk sa hela tiden hon är kristen, äldre än du och har barn. De sa även till mig att hon har annan kultur och tradition, vi har annat. Vi är från Asien och hon är från Europa. Du måste vara försiktig”.

(Pishtewan)

För att bli accepterad inom den privata sfären bör man bibehålla de traditionella normer och värderingar som finns. Avviker man från dessa förpliktelser riskerar individen att bli förnekad av familj och släkt. I samband med släktingar har Kambiz stött på motstånd. De har inte begripet varför han valt att gifta sig med en svensk kvinna, och inte någon från den egna

kulturen. För Kambiz har dessa uttalanden och reaktioner resulterat i att han ständigt fått förklara sin livsstil för de närstående. Han påpekar att han kom till Sverige ensam i ung ålder då det inte fanns mycket invandrare. Att anpassa sig till det svenska samhället var nödvändigt eftersom man ville känna sig accepterad och delaktig. I dagens samhälle bor det en hel del invandrare från den egna etniska gruppen i landet vilket leder till att man dras till dessa. Kambiz menar att hans släktingar upprätthåller en relation till den egna etniska gruppen eftersom de inte förstår den andra etniska gruppens livsstil och tankar. För dem är det otänkbart att gifta sig med någon annan än från egna kulturen.

Saeed beskriver relationen till sina föräldrar som kärleksfull och vänlig men inte helt problemfri. Eftersom föräldrarna i hemlandet levt under andra kulturformer, har de inte kunnat identifiera sig med Saeeds blandning av den arabiska och svenska kulturen. Accepterandet från föräldrarnas sida har tagit flera år att bygga upp och han är övertygad om att det är hans dotters födelse som bidragit till en större förståelse.

”Min familj tyckte inte heller att det var rätt att vi var tillsammans eftersom de hade hört så mycket om svenska tjejer. Dom var rädda att hon skulle lämna mig eller vara otrogen. Vi hade väldigt svårt med våra familjer, ingen ville acceptera. Min mamma visste inte hur hon skulle säga det till andra. För i vår kultur så är det tabu, man ska hålla sig till sina egna. Vi fick kämpa mycket och tro på att vår kärlek skulle hålla. Ibland när vi hade det väldigt svårt så fick vi kämpa extra för vi ville inte att alla andra skulle ha rätt”.

(Saeed)

4.4 Vi är inga djur och vi är inte lösaktiga – den mörka bilden av muslimska män och svenska kvinnor.

Ali, Kambiz, Pishewan och Saeed beskriver alla något gemensamt. Nämligen hoppet om att finna förståelse och sympati från omgivningen. Deras äktenskap har övervunnit ett flertal prövningar och hinder vilket även gjort dem starkare som individer. Men trots åren som gått,

så har inte fördomar och stereotyper saknats. Med jämna mellanrum har de fått förklara sina val och handlingar för omgivningen som inte begriper att det handlar om två individer som älskar varandra oavsett de etniska skillnaderna.

”Jag kan inte skylla mamman för nått, det finns män som kommit från Mellanöstern som behandlat tjejer fel och olyckligtvis går det ut över de som är bra. Man kan inte dra alla över en kam, det finns svenskar som behandlat tjejer fel med. Mina föräldrar var också rädda för svenska tjejer i och med att de skiljer sig lätt och att de lätt tar barnen ifrån en”.

(Ali)

”Man trodde att jag skulle ha ett sånt höckle på huvudet, läsa koranen och allting sånt men nej nej han är inte sån sa jag till dom. Men så menade dom att alla säger samma sak sedan efter fem månader får dom inte gå ut från huset, men nej aldrig. Han tycker att jag är mer muslim än vad han är”.

(Pishewans, fru Marie)

”Hennes mamma var skeptisk och emot mig i början. Hon sa bl.a.

- lika barn leka bäst. Det kommer aldrig funka mellan er.

- Kolla bara hur det har gått för andra. Min dotter är ensamt barn och jag vill hennes bästa och tycker inte du är det bästa för henne, det är inget personligt”.

(Saeed)

Som Eriksen (1993: 22-24) framhåller används stereotyper för att rättfärdiga privilegier och de ojämnligheter som finns i samhället. De används för att skapa ordning mitt i kaoset. De etniska stereotyperna kan vara moraliskt fördömande och nedlåtande. Genom klassificeringar av människor, vare sig de är sanna eller ej, skapar individen sig bättre förståelse av sin omvärld.

Berger och Hill (1998: 11-12) menar att stereotyper kan riktas från två håll emot individen. Från samhället men även från den egna gruppen. I det senare fallet är stereotyperna kraftfulla, speciellt om individen uppmuntras att gifta sig med någon från den egna gruppen.

Här illustreras stereotyper riktade från den egna gruppen:

”Både svenskar och invandrare har fördomar, vi har fått ta emot mycket skit men det har gjort oss starkare. Jag lever för min dotter och min fru inte för andra. Många släktingar har sagt till mig att jag ska vara med en arab och inte en svensk för att våra kulturer inte går ihop. Jag har fått höra många gånger att det kommer att sluta i skilsmässa för svenskar har svårt att hålla sig till en person. Det är jobbigt att ständigt få höra dessa ord, det förstör en”.

(Saeed)

Här däremot är stereotypen riktad från samhället:

”Ibland på jobbet, mest förut, fick jag höra stereotyper om att muslimska män förtrycker sina kvinnor och behandlar dem som en ägodel. Kolla hur långt vi har kommit”.

(Kambiz fru, Maria)

”Människor tror jag ser ner på kvinnor bara för att hon konverterat till Islam. Människor snackar och det irriterar mig, i längden så orkar man inte längre. Vi bor ändå i Sverige, och här har kvinnan ett val, hon kan göra som hon vill och om hon vill kan hon skilja sig.

Hela tiden är det media, media, media som snackar skit om muslimer och det går ut över oss andra. Muslimer är inte så hemska som folk verkar tro. Vissa länder som exempelvis Iran, såsom regeringen är där, tycker jag är för jävligt. Men en regering har sin lag och man måste följa den. Samma sak är det i Sverige, man följer landets regler. Jag är uppvuxen i Sverige, i min hjärna har jag svenska idéer och jag försöker anpassa mig till svensk kultur. Men jag anpassar mig inte när det gäller allt. Jag tar det bra från svenskarna och kastar bort det dåliga från den svenska kulturen. Jag tar bara det positiva”.

(Ali)

Citaten ovan illustrerar tydligt de stereotyper som riktats mot informanterna angående muslimska män och svenska kvinnor. Männerna har ansetts vara kvinnoförtryckare när de försökt förändra kvinnorna genom religionen. Samtidigt har kvinnorna betraktats som oförutsägbara inom äktenskapen. Dessa stereotyper av muslimer respektive svenskar har inte enbart riktats från den närmaste omgivningen utan även från utomstående.

4.5 Att leva mellan två kulturer

”När vår dotter föddes, blev hon döpt i kyrkan och jag hade aldrig något emot det. Vi tog knappast upp religionen när hon föddes, utan det var på senare år när hon blev äldre som religions- frågan kom upp. Jag sa att hon fick bestämma sig när hon blev arton år vilken religion som passade henne. Min släkt var emot att min dotter var kristen och inte muslim och sa till mig att du är annorlunda med andra folk och du är annorlunda med oss. Dom vet att jag har bott i Europa så många år och att jag har anpassat mig”.

(Kambiz)

Kambiz känner sig välintegrerad i det svenska samhället samtidigt som han upprätthåller sina kulturella rötter och normer. Kambiz kan placeras inom kategori tre, *liberalerna* i Shadid och Konigsvelds studie. Inom denna kategori avvisar man de religiösa aspekterna, men sätter värde på de etiska och filosofiska tankegångarna. Fastän Kambiz har levt i Sverige i mer än tjugo år känner han sig främmande inför svenskarnas livsstil. Det finns aspekter som han inte accepterat i det svenska samhället vilket kan illustreras utifrån följande citat:

”När min dotter föddes var jag mycket rädd. Sverige var ett väldigt fritt land, speciellt för barn och kvinnor. Jag var mycket försiktig, jag körde henne överallt och hämtade henne. Det var inget sånt att hon skulle ha pojkvänner eller få dricka alkohol när hon var arton år”.

(Kambiz)

Friheten inom den svenska kulturen har inte Kambiz kunnat identifiera sig med, då han menar att denna frihet är farlig för individen. Det måste finnas begränsningar för vad en ung flicka får göra och inte göra. Han anser att det är felaktigt av svenskar att ha en sådan öppen syn på sexualitet och alkohol eftersom det kan påverka barnet på ett negativt sätt. Den problematik som Månsson (1984: 60) tar upp vad gäller muslimska mäns syn på samlevnadsmönstret stämmer väl på Kambiz som anser att den svenska livsstilen inte kan relateras till hans egen. Månsson påpekar att inom patriarkaliska samhällen så formas mäns och kvinnors sexualitet på olika sätt och sexualiteten uppfattas som en hotfull kraft. Inom bl.a. islam anses kvinnans

sexualitet vara enormt kraftfull med förmåga att underminera den patriarkaliska ordningen. För att hindra kvinnan från att utöva sin sexuella makt avskiljs hon från männen så att hon kan bevara sin sexuella renhet.

Vidare utgör Kambiz ett exempel på typ tre i Bouchnes modell där inre konflikt och osäkerhet utmärker identiteten. Båda kulturernas normer spelar en roll men uppfattas som inbördes oförenliga. I denna fas vacklar individen mellan kulturerna.

”En svensk mentalitet fungerar inte med en arabisk. Det är helt olika mentaliteter. När det gäller arabisk mentalitet vill mannen oftast styra, när det gäller svensk så vill kvinnan oftast vara den som bestämmer. Och om två samtidigt ska styra så fungerar det inte, det hamnar i krock. Om ett förhållande skall gå bra, då måste det finnas någon som leder familjen framåt. Någon måste ha ett starkt ord”.

(Ali)

Ali förnekar inte familjöverhuvudets uppgift men tar gärna avstånd från den i kulturell/ religiös mening. Han betonar att det gäller att övervinna alla konflikter och detta kan enbart ske i den mån en person tar befälet. Det är omöjligt för ett äktenskap att överleva om båda parterna skall bestämma eftersom det förr eller senare kommer att leda till osämja och konflikter. Det väsentliga är att parterna accepterar sina olika roller och vidmakthåller sina positioner. Islam är en viktig aspekt av Alis liv och han försöker leva sitt liv efter muslimska traditioner. Alis tankegångar och kulturella mönster präglas av religiösa aspekter vilket utgör ett exempel på kategori ett, de bekännande i Shadid och Konigsvelds studie . Inom denna kategori uppfattar man inte Islam som enbart en religion, utan som en livsstil. Vidare representerar han typ två i Bouchners modell som kännetecknas av nationalism. Det skapas en friktion mellan grupperna och individen förkastar den andra kulturen för att överdriva den egna. Den egna kulturen får ökad betydelse medan den andra får minskad betydelse.

Saeeds föräldrar är religiösa i den mån att de kan placeras inom kategori ett, de bekännande. Saeed själv betraktar inte sig själv som helhjärtat religiös och representerar kategori tre där man avvisar de religiösa aspekterna, men sätter värde på de etiska och filosofiska sidorna av islam. Han menar att de arabiskt kulturella aspekterna är väsentliga och viktiga att vidmakthålla. Vidare påpekar han att islam inte kan utövas på rätt sätt i Sverige eftersom det uppstår för mycket distraktion och att det därför är bättre att avstå från den religiösa

trosbekännelsen. I termer av Bouchners modell kan man relatera Saeed till den typ som vacklar mellan båda kulturerna såsom Kambiz. Både kulturernas normer spelar roll men uppfattas som separata.

”Hon har lärt sig min kultur. Om familjen kommer på besök så måste hon anpassa sig till vår kultur och om hennes släkt kommer anpassar jag mig till hennes kultur. Jag dricker med hennes släkt vilket jag inte gör med min släkt. För muslimer dricker inte”.

(Saeed)

Pishewan påpekar ett flertal gånger under intervjun att det religiösa inte är av betydelse. Det som styr människors handlingar och livsstil är kulturen. Det väsentliga för honom är de kurdiska traditionerna och värderingarna som han gärna vidmakthåller. Agnostikerna som varken tror på islams trosartiklar eller religionen i dess helhet, stämmer väl in på honom, då utövandet av religionen saknas i hans liv. Pishewan kom till Sverige från Irak relativt nyligen (för 6 år sedan). För att ytterligare kategorisera honom ser man att han stämmer väl överens med typ två i Bouchners modell där man förkastar den andra kulturen samtidigt som man överdriver den egna.

”Jag tycker att kulturen styr mig, när det gäller religionen är alla likadana”. (Pishewan)

I samtliga intervjuer har inställningen till religion varierat medan bevarandet av den egna kulturen varit av grundläggande betydelse. I sin diskussion av integration menar Darvishpoor (2008: 370-371) att det väsentligaste är att införliva aspekter av kön, ålder, vilka tidigare levnadsvillkor de haft i hemlandet och det nya landet samt vilken kulturell bakgrund de har.

4.6 Tillsammans är vi ett

Jag avslutar min analys med att återge ett fåtal av mina informanternas positiva skildringar av att leva i ett blandäktenskap. Här nedan illustreras hängivelsen som finns mellan paren där mycket handlar om kompromissande och varandras välbefinnande.

”Jag har aldrig bett min fru att fasta eller bära slöja, det är någonting som hon får bestämma själv. Men hon har velat göra det”.

(Ali)

”Hon har anpassat sig väldigt mycket till min kultur. Ibland kan man tro att hon är arab för hon tänker mycket som jag själv”.

(Saeed)

”Han har aldrig begärt att jag ska bära slöja eller fasta och jag känner inte behovet av att göra det eftersom jag inte ens är stark i min egen tro”.

(Kambiz fru, Maria)

”Vi diskuterar, ibland tiger vi. Man måste försöka lösa problemen på bästa sätt. Människor kommer alltid med fördomar men det gäller att inte ta till sig”.

(Kambiz fru, Maria)

”Ibland kommer släkten från bådas sidor och de gör allt annorlunda. Min fru anpassar sig och lagar mat som min släkt tycker om och jag anpassar mig till hennes släkt”.

(Kambiz)

”Vi är starkare än kulturkrockarna och allt möjligt runt omkring, fortfarande bryr jag mig inte om vad de säger och tänker. Vi försvarar varandra oavsett vad andra människor säger om oss”.

(Pishewan fru, Marie)

5. Sammanfattande slutdiskussion

“Blandförhållanden har i alla tider och i de flesta kulturer mött motstånd av olika grad- alltifrån illa dold misstänksamhet till lagstadgade förbud. Ytterst har detta berott på att sådana parbildningar över gränserna har upplevts som ett hot mot den sociala sammanhållningen inom en etnisk grupp. Motståndet mot blandförhållanden har funnits såväl i majoritetsgrupper som i minoritetsgrupper. Kulturell homogenitet och inomgruppsgiften har varit majoritetsgruppens garanti för fortsatt hegemoni och ett skydd mot social upplösning. Allteftersom en etnisk minoritetsgrupp har börjat etablera sig i en främmande miljö har det inom gruppen utvecklats starka normer mot sexuell parbildning över gränserna. Ju mindre gruppen har varit, desto angelägnare har ibland kravet på social sammanhållning varit och desto starkare har motståndet mot blandförhållandet blivit. Inom vissa särskilt utsatta minoritetsgrupper har motståndet mot blandförhållanden lett till personliga tragedier för dem som dristat sig till att utmana gruppens normer” (Månsson, 1984: 110).

Med denna studie har jag försökt förklara vilka kulturella konflikter som en muslimsk man och en svensk kvinna kan komma att möta inom ett blandäktenskap. Jag har även försökt skapa en större förståelse för om motsättningar uppstår och vart de är riktade ifrån, men även hur man bearbetar och hanterar kulturkrockar. För att erhålla en förklaring till vilka problem som kan uppstå så har jag använt mig av teorier såsom integration, kulturmöten, socialisationsprocessen och stereotyper, men tyngdpunkten i studien har legat på intervjuer med fyra muslimska män samt återgivning av svenska kvinnors erfarenheter. Informanternas tolkningar har rymts av klarare och öppnare förklaringar för problem som kan uppstå och gett en djupare förståelse för mina frågeställningar. Jag hoppas att läsaren har fått en djupare förståelse för de resonemang som tagits upp i studien samtidigt som det är viktigt att påpeka att studien inte strävar efter att ge en generell bild av muslimska män och svenska kvinnor som ingått i ett äktenskap.

Att männen och kvinnorna har växt upp med olika förutsättningar och olika kulturella bakgrunder har inte påverkat deras hängivelse för varandra. När de inledde förhållandet var de alla medvetna om de etniska, religiösa och kulturella skillnaderna mellan dem, men dessa åtskillnader bidrog enbart till att en oförenlig band mellan dem skapades. De har skapat en ny kultur. Den arabisk/ svenska, iransk/svenska, kurdisk/ svenska där de har försökt ta det bästa från de två olika kulturerna och slå ihop dem. Grundvärderingar, öppenhet och tolerans har varit av väsentlig betydelse för äktenskapens förutsättningar och för parens överlevnad. Då dessa har varit starkare än de traditionellt bundna företeelserna. För att förhindra kulturella konflikter har oftast den ena partnern fått vika sig mer än den andra. Två av kvinnorna har börjat fasta och en har konverterat till Islam och börjat bära slöja. Ingen av dessa män har nämnt någonting om den kristna läran förutom Kambiz som kort nämnde att hans dotter hade uppfostrats till kristen.

Äktenskapen har inte varit helt konflikt fria. De vardagliga situationerna har genomsyrats av motsättningar och hinder, men stridigheter från omgivning samt samhället har varit större än de kulturella skillnaderna inom äktenskapen. I äktenskapen har bl.a. konflikter uppstått i samband med vilken religion barnen skall ha, i bemötandet med släktingar och vem som skall styra förhållandet.

En svaghet med studien har varit att kvinnorna inte har fått lika stor plats som männen. Om intervjuerna hade fördelats mellan männen samt kvinnorna hade man fått en djupare insikt om de kulturella skillnaderna. Med studien har man kunnat skildra att kvinnorna varit de som har anpassat sig mera till den andra kulturen och deras historier bakom dessa omställningar hade varit väldigt intressanta. Den känslan som kvinnan har inom sig av att börja bära slöja eller de känslor hon har innan hon lägger sin kristna tro åt sidan för att konvertera kan bara återges av just kvinnan. Ingen annan kan återge hennes känslor, minnen och erfarenheter såsom hon skulle ha berättat sin historia. Det finns alltid vissa situationer och aspekter som kvinnor personligen går igenom där de inte delar med sig till sina män eftersom männen har svårt att relatera sig till dessa. Det kan gälla allt från klänningen på bröllopet till barnfödandet, alla de ”kvinnliga aspekterna”. Vilka händelser som skett från dagen de träffades tills idag från kvinnans syn skulle varit väldigt intressant, eftersom det förmodligen hade gett en djupare bild av äktenskapens positiva samt negativa sidor, men kanske även gett ytterligare kultur konflikter.

De fåtal kvinnor som har medverkat i studien har representerat sig själva som självständiga individer som lever efter grundvärderingar och inte efter kulturella eller religiösa normer. Om de har börjat fasta eller utövat något religiöst så har de gjort det genom ett individuellt önskan­de och inte genom påtryckning från männen. De har förbiset­at det kulturella och religiösa och försökt leva i ett förhållande som enbart inkluderar en kvinna och en man och inte genom att se det som att en svensk lever med en muslim.

Männen i denna studie har haft en mera komplicerad syn på omvärlden och sin kultur än kvinnorna. Det mesta som har skett har tolkats genom kulturella former där de menat att det kulturella har varit av väsentlig vikt. Det religiösa har kommit i andra hand och har inte varit lika betydligt. Men varför har det kulturella förtydligats hos männen? Allt har satts i kulturella former och skapat tillvaron. Det intressanta har varit att de inte haft samma syn som kvinnorna där de sett till det individuella istället för det kulturella och religiösa. Detta är en oerhört svår fråga att svara på och kräver ytterligare studier där man kan gräva djupare i männens liv. En liten förklaring kan vara att dessa män känner att kulturen som de bär på är det enda som de har kvar från sin bakgrund och att detta inte kan gå förlorat eftersom de då kommer förlora sig själva. Att hålla kvar vid det kulturella och se världen genom det skapar en säkerhet för dem. De vet vad som skiljer dem från resten och vad som representerar dem, nämligen deras kultur.

Är de kulturella skillnaderna som uppstår i äktenskapen en återspeglings­ av samhällets kulturkonflikter? I mitt tycke kan den mycket väl relateras till integrationsprocessen mellan muslimer och svenskar. Dessa par har upplevt kulturkrockar och gör det fortfarande till viss nivå idag, men de har lärt sig på ett mer privat sätt att leva tillsammans. I äktenskapen pågår en vardaglig integrationsprocess där anpassning anses vara nyckelordet. Kan man applicera dessa strategier som paren använder för att övervinna kulturkrockar inom samhällets integrationsproblematik? Detta är en intressant fråga eftersom paren har en sådan intim relation till varandra som övriga i samhället inte har till varandra. Ytterligare en fråga som är fascinerande, är om motsättningarna gentemot dessa par återspeglar samhällets verklighet? Är man fördömande för att det handlar om ens syster, bror, dotter, son, vän, arbetskamrat och man bryr sig om deras välbefinnande och vill deras bästa. Eller är man fördömande för att det handlar om en svensk och en utlänning och att dessa skall hålla sig till sina egna grupper? Eller fördömer man p.g.a. de fördomar som återfinns i samhället om svenskar och muslimer?

Den här studien har till stor del fokuserats på muslimska män och deras erfarenheter men det är även viktigt att få andra människors synpunkter, tankar och erfarenheter kring detta ämne. Speciellt intressant skulle svenska kvinnor som är gifta med muslimska män vara, då de säkert har en hel del insiktsfulla tankar att dela med sig som skiljer sig från männens erfarenheter. Även familj/ släkt kring dessa par skulle vara intressanta för framtida forskningar eftersom oändliga motsättningar gentemot äktenskapen har framfört av just dem. Varför misstycker de att dessa par gifter sig? Varför är de så emot att två kulturer blandas? Hur mycket har med kulturella traditioner att göra och hur mycket har med fördomar att göra? Det finns oändliga frågor som skulle få ytterst viktiga svar för studier kring detta ämne om familjen samt släkten inkluderades i analyserna.

Det är omöjligt att komma till en generell slutsats med endast fyra deltagande i studien, men man får ändå en värdefull inblick i blandäktenskapens värld. Förhoppningsvis så öppnar studien upp för diskussioner och vidare forskning inom ämnet.

6. Referensförteckning

- Alvesson, Mats- Sköldberg, Kaj, 1994. *Tolkning och reflektion*. Lund; Studentlitteratur.
- Allwood, Martin- Franzén Elsie C, 2000. *Tvärkulturella möten*. Falkenberg; Natur och Kultur.
- Arnstberg, Karl Ove, 1986. *Teori för kulturforskare*. Göteborg; Carlssons Bokförlag AB.
- Breger, Rosemary- Hill, Rosanna, 1998. *Cross- cultural marriage*. Oxford; Berg.
- Darvishpour, Mehrdad- Westin, Charles, 2008. *Migration och etnicitet, Perspektiv på ett mångkulturellt Sverige*. Upplaga 1:1. Studentlitteratur.
- Ehn, Billy, 1986. *Det otydliga kulturmötet*. Lund; Liber förlag.
- Ehn, Billy- Löfgren Orvar, 2001. *Kulturanalyser*. Malmö; Gleerups Utbildning AB.
- Eriksen Hylland, Thomas, 1993. *Ethnicity & Nationalism, anthropological perspectives*. London; Pluto Press.
- Gerholm, Lena, 2005. Transkulturella äktenskap blir sällan tråkiga. I Figueroa Gustafsson, Kerstin (red.). *Gränslös kärlek*. Bromma; Bilda Förlag.
- Gerle, Elisabeth, 1999. *Mångkulturalism för vem? Om Sverige i förändring*. Landskrona; Bokförlaget Nya Doxa.
- Hellgren, Zenia. 2008. Myten om det mångkulturella samhället. I Darvishpour, Mehrdad- Westin, Charles (red.). *Migration och etnicitet, Perspektiv på ett mångkulturellt Sverige*. Upplaga 1:1. Studentlitteratur.

Kamali, Masoud, 2005. De hör framtiden till. I Figueroa Gustafsson, Kerstin (red.). *Gränslös kärlek*. Bromma; Bilda Förlag.

Kottak, Conrad Philip, 2000. *Anthropology, the exploration of human diversity*. 8th ed. McGraw- Hill Companies.

Svanberg, Ingvar- Runblom, Harald, 1989. *Det mångkulturella Sverige, en handbok om etniska grupper och minoriteter*. Stockholm; Gidlunds bokförlag. Värnamo.

Månsson, Sven- Axel, 1984. *Kärlek och kulturkonflikter*. Arlöv; Prisma/ Socialstyrelsen.

Statens offentliga Utredningar

Kamali, Masoud, 2006. *Den segregerande integrationen, om social sammanhållning och dess hinder, SOU*. Stockholm; Edita Sverige AB.

Internet källor

www.brollopstorget.se/Forum-1-71/m2882531.html (Läst 2008-09-19)

www.familjeliv.se/Forum-5-66/m29828880-1.html (Läst 2008-09-19)

www3.ur.se/gransloskarlek/templates/Page.aspx?id=1761 (Läst 2008-09-20)

www.familjeliv.se/Forum-5-66/m29828880.html (Läst 2008-09-20)

7. Bilaga

Intervju frågor

- Hur gammal är du?
- Hur länge har du bott i Sverige?
- Hur länge har ni varit gifta?
- Hur träffades ni?
- Har ni några barn?
- Kan du berätta lite om erat förhållandes bakgrund?
- Kan du berätta om omständigheterna kring dina första år i relationen?
- Hur viktig är religionen för dig?
- Anser du att det är kulturen eller religionen som styr dig?
- Hur viktig var religionen för dina föräldrar?
- Hur har omgivningen/ samhällets attityder varit mot er eftersom ni kommer från två olika kulturer?
- Inom vilka aspekter har ni känt av att kultur skillnader?